

8. Щолокова О. П. Проблема якості вищої музично-педагогічної освіти в контексті системного аналізу / О. П. Щолокова // Наук. записки НДУ ім. М. Гоголя. Психол.-пед. науки. – 2008. – № 4. – С. 16–19.

Горбенко Е.Б.

**МЕТОД ХУДОЖЕСТВЕННО-ТВОРЧЕСКИХ ПРОЕКТОВ
В ФОРМИРОВАНИИ МУЗЫКАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ**

В статье освещается проблема формирования музыкально-исполнительской компетентности будущих учителей музыки. Автор раскрывает сущность метода художественно-творческих проектов и целесообразность их применения в процессе педагогической практики студентов в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: музыкально-исполнительская компетентность, художественно-творческие проекты, учитель музыки.

Horbenko E.B.

**METHOD OF ART-CREATIVE PROJECTS IN FORMATION OF MUSICAL-PERFORMING
COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC**

The author of the article discloses the problems of musical and performing competens forming of future teachers of music. The author shows the essence of the method of artistic and creative projects and their usage in the pedagogical practice at school providing general education.

Key words: musical and performing competens, artistic and creative projects, teachers of music.

УДК 378

Дзядевич Ю.В.

**ТВОРЧА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ
ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ
У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН**

Стаття присвячена дослідженню питання творчої спрямованості особистості як чинника формування іміджу у майбутніх учителів мистецьких дисциплін.

Ключові слова: мистецька освіта, “Я-концепція”, рефлексія, творчість, творча особистість, креативність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтенсивна модернізація сучасної освіти в умовах швидкого розвитку глобалізаційних процесів зумовлює посилення ролі особистості фахівців у галузі мистецтва з високим рівнем загальної та професійної культури, педагогічної творчості, а також зорієнтованих на постійне вдосконалення свого “Я”.

Болонський процес в аспекті вдосконалення художньої освіти окреслив низку наукових і практичних проблем, які пов’язані з внутрішньою специфікою художньо-педагогічної діяльності. Вітчизняна концепція загальної мистецької освіти здебільшого орієнтована на академічні методики формування майстерності та художньо-естетичного смаку в учнів, тоді як на Заході одним із першорядних завдань є формування імпульсивно-емоційної творчої рефлексії.

Отже, актуальною постає проблема вдосконалення системи художньо-естетичного виховання, зокрема підготовки педагога-вихователя, спроможного вийти за межі знань власного предмета та здійснити життєво творчу та культурну місію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Обґрунтуванню ролі мистецької освіти як засобу художньо-естетичного розвитку особистості присвячено праці І. Зязюна, Л. Масол, Н. Миропольської, Н. Ничкало,

О. Олексюк, В. Рибалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Г. Падалки, Г. Шевченко, О. Щолокової та ін..

Розробкою понять “творчість”, “творча діяльність” як способу ефективної самореалізації та саморозвитку займалися такі вчені, як С. Бондаренко, В. Іванов, А. Маркова, В. Моляко, В. Петровський, В. Роменець, Ю. Чабанський, Є. Шиянов.

У наукових працях К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, Г. Балла, І. Беха, А. Брушлінського, С. Єрмакової, Г. Костюка, З. Курлянд, І. Ладенко, Н. Побірченко, І. Семенова та ін. підкреслюється, що впливовим чинником формування творчого самовираження, самопрезентації та рефлексії виступає “Я-концепція” як рушійна сила саморозвитку людини та репрезентування її індивідуальності.

Особливе місце належить психолого-педагогічним дослідженням учених, які розкривають теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін (І. Зязюн, К. Джеджера, Г. Касянович, Л. Масол, Н. Меланчук, Н. Миропольська, Н. Ничкало, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, Н. Рибаківа, О. Рудницька, Б. Юсов).

Мета статті – розкрити специфіку творчої спрямованості особистості як чинника формування іміджу у майбутніх фахівців мистецьких дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку України особливої актуальності набувають проблеми підготовки фахівців-професіоналів нової генерації, формування в них високого рівня професійної майстерності, культури, вміння творчо працювати та відповідати професійним вимогам гуманістично спрямованої особистості.

Роль мистецької освіти у вищезгаданій проблемній ситуації неможливо недооцінити. Адже мистецтво – це важливий ґрунт, що є основою для розвитку й духовного збагачення особистості. Мистецька освіта, сутність якої, на думку академіка І. Зязюна, полягає у “поєднанні інтелекту і почуттів”, в сучасних умовах має бути складовою естетичного розвитку особистості, разом з формуванням креативності та культури методологічного мислення, стимулюванням пізнавальної й творчої активності у різних видах життєдіяльності людини. Він вважає, що важливим завданням мистецької діяльності є не тільки самостійна робота над собою, але й виховування в себе потреби позитивного вдосконалення свого “Я” [2: 103-104]”.

Як визначає Г. Падалка, “мистецька діяльність початківця, який тільки опановує ази мистецтва відповідає діяльності визнаного майстра, який уже зійшов на мистецький Олімп” [10]. Інакше кажучи, на етапі опанування мистецтва й на етапі довшеної мистецької діяльності головним залишається творча спрямованість особистості.

Існує безліч підходів до визначення творчості як специфічного процесу діяльності. Але в загальному вигляді творчість – це процес створення чогось нового, раніше не відомого.

Поняття “творчість” було предметом вивчення ще за давніх часів. Вона привертала увагу мислителів багатьох епох розвитку світової культури (Платона, Сократа, І. Канта, Ф. Шеллінга, А. Шопенгауера та ін.). Вони пов’язували творчість з багатогранною людською діяльністю й великого значення надавали художній творчості як засобу досягнення найвищого ступеня пізнання світу.

За педагогічним словником педагогічна творчість визначається як оригінальне та високоефективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання й навчання [3: 152].

Академік В. Моляко розглядає творчу діяльність як “систему, до якої входять такі важливі підсистеми: суб’єкт діяльності (творча особистість); процес творчості; продукт творчості; оточення і умови, в яких відбувається творчий процес” [7].

Як свідчать результати наукових досліджень, при підготовці майбутніх фахівців мистецьких дисциплін важливим є зосередження уваги на таких особливостях творчої особистості, як самопрезентація, самовираження, саморозвиток, рефлексія та внутрішній світ людини – її “Я-концепція”. Саме ці компоненти, наголошують дослідники, забезпечують формування професійного іміджу фахівців художнього профілю.

Так, Г. Падалка, описуючи вимоги до впровадження гуманістичної парадигми мистецького навчання, зосереджує увагу на стимулювання учнів до творчого самовираження в художній діяльності. Вона наголошує, що “провідну роль має відігравати підтримка найменших спроб учнів до відтворення внутрішнього “Я”, виявлення власної художньої позиції, заохочення до творчого самовиявлення, спонування до вираження глибинних засад психічного життя в мистецькій діяльності” [9: 51-52].

С. Коновець основою для творчої самоактуалізації та самореалізації особистості вважає таку здатність людини як креативність. Він стверджує, що “креативність є характерною ознакою творчої особистості, спроможною реалізовувати свій творчий потенціал за власною ініціативою і вибором відповідних засобів. На його думку, її можна розглядати і як передумову для будь-якої творчої діяльності, змотивованої прагненням індивідуума до самовираження та самоствердження” [4].

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх фахівців художнього профілю, Н. Литвинова наголошує на тому, що “врахування особливостей загальної структури особистості, яка розкривається в підструктурах спрямованості інтересів, мотивів, дозволить сформувати в майбутніх митців мотиваційно-потребнісну сферу щодо творчості, ведучи якість, що визначають їх становлення, тобто підготувати всебічно розвинену творчу особистість художнього типу” [5].

На думку О.Бондаревської, творчій особистості повинні бути притаманні такі риси, як гуманність, духовність, здатність до життєтворчості, високий рівень самосвідомості, почуття власної гідності, самоповага, незалежність суджень, здатність до саморозвитку [1: 98].

Продовжуючи думку попереднього автора, Н. Ничкало вважає, що “творча особистість повинна бути здатна до самоствердження, перетворювальної діяльності, прагнення до життєтворчості й поєднання аналітичного та інтуїтивного мислення” [6: 35].

С. Коновець стверджує, що високий рівень творчого розвитку неможливий без характерних особистісних якостей, притаманних креативним особистостям зі сформованим професійним іміджем. Тому він зосереджує увагу на таких:

- *цікавість* (жага новизни, інтелектуальна стимуляція, що поступово переростає в пізнавальні інтереси);
- *підвищене відчуття* проблем (спроможність дивуватися та бачити проблеми й протиріччя, коли іншим усе здається ясным і зрозумілим);
- *надситуативна* активність (прагнення до постійного “занурення” в проблему, здібності до “ситуативної діяльності”);
- *оригінальність мислення* (спроможність генерувати нові ідеї та нетрадиційні рішення);
- *продуктивність мислення* (спроможність до генерування значної кількості незвичайних ідей);
- *оцінні здібності* (навички сприймання, критичне мислення);
- *різномічність потреб* та інтересів (широта і стійке усвідомлення визначених інтересів і потреб);
- *перфекціонізм* (прагнення виконувати все щонайкраще);
- *самостійність* (незалежність суджень та дій, відповідальність, внутрішня впевненість у правильності поведінки);
- *прагнення до самоактуалізації* (прагнення розкрити свій внутрішній потенціал);
- *підвищена емоційність* (здібність інтуїтивно встановлювати причинно-наслідкові зв’язки та співпереживати);
- *творче сприйняття випадковостей* (уміння знаходити зиск у непередбачуваних обставинах) [4].

Однак, як зазначає С. Коновець, попри певні досягнення новітньої педагогічної науки й досі не усунуто суперечність між об’єктивною потребою суспільства в активній, творчій (креативній) особистості та освітньо-виховною практикою, що готує у різних галузях

професійного навчання здебільшого фахівців-виконавців, не виправдано ігноруючи творчий потенціал кожного індивідууму.

Вивчаючи питання професійного становлення вчителів мистецьких дисциплін, В. Орлов вважає, що “важливим чинником формування творчої особистості фахівців художнього профілю є взаємодія двох мегаструктур: організаційно-процесуальної (зовнішній навчально-виховний вплив) і внутрішньої системи самовпливу (самопізнання, самокорекція, самовдосконалення, самовиховання та самоутворення)” [8: 93].

На думку О. Рудницької, “виховний розвиваючий ефект досягається лише тоді, коли відбувається взаємоперехід одних дій в інші, що відповідає сучасним вимогам особистісно зорієнтованого підходу в педагогіці, індивідуалізації процесу навчання й виховання” [11: 169].

З цього приводу, досліджуючи проблему методичного забезпечення навчального процесу з художніх дисциплін, Г. Падалка наголошує на таких принципах мистецького навчання, що розкривають творчий потенціал учнів:

- *цілісності* – спрямованість змісту, всіх форм і методів навчальної роботи на єдину мету – особистісно-художній розвиток учня;
- *культуровідповідності* – змістове наповнення навчального процесу, в результаті якого учні залучаються до пізнання різних видів мистецтва, художніх напрямів і систематично розширюють та збагачують свій мистецький досвід, підвищують культуру;
- *естетичної спрямованості* – формування в учнів естетичного ставлення до життя, здатності до адекватної оцінки прекрасного у творах мистецтва і дійсності, формування високих естетичних ідеалів, розвиток художніх здібностей – розвиненого слуху, пластичності танцювальних рухів, колористичного відчуття;
- *індивідуалізації* – виявлення і збереження в учнів індивідуальної емоційно-оцінної реакції та смакових переваг. Якщо діяльність в мистецтві не є для особистості індивідуальним актом, вона починає орієнтуватись переважно на зовнішні модні стандарти художніх явищ.
- *рефлексивності* – спонукання учня в процесі мистецького навчання до співвіднесення власних життєвих позицій, світоглядних установок, найглибших переживань особистісного “Я” зі змістом художніх образів [9: 149-156].

Розглядаючи питання особистісної спрямованості в мистецькій освіті, О. Рудницька стверджує, що “доки психічні новостворення у мистецтві (вироблення самостійної позиції, здатність до внутрішнього діалогу та прийняття особистісних рішень) не стануть предметом внутрішньої активності суб’єкта та не відобразатимуться в його свідомості як спеціальна мета, розвиток індивіда не може вважатися його особистісним розвитком. На цій основі формуються вміння відчувати і сприймати іншого таким, яким він є, бачити себе його очима, виробляти і презентувати власний “імідж”, бути зрозумілим і “почутим”, без чого неможлива людська взаємодія” [12: 32-33].

Таким чином, прагнення до перетворення зовнішніх впливів мистецтва на індивідуальні акти діяльності (власні враження, міркування, судження, самостійна позиція, прийняття особистісних рішень і т.і.) стає запорукою формування в майбутнього фахівця мистецьких дисциплін власного професійного іміджу. Тоді як відсутність індивідуального підходу в мистецькій діяльності призводить до орієнтації на мистецькі зразки за певними штампами, антихудожніми кліше.

Таким чином, аналіз підходів до проблеми формування творчої особистості майбутнього фахівця мистецьких дисциплін дав підставу зробити висновок, що творча людина в сучасному розумінні – це особистість з притаманними їй естетичним смаком, витонченими манерами, розумінням краси і гармонії, здатна реалізовувати свої індивідуальні здібності та можливості. Чинники, що впливають на формування професійного іміджу у фахівців мистецьких дисциплін можна умовно поділити на дві групи – *зовнішні (навчально-виховний вплив) і внутрішні (здатність до саморозвитку, самопізнання, самовдосконалення,*

самовиховання, самоутворення, гуманність, рефлексія, розвинута Я-концепція). Відсутність індивідуального підходу в мистецькій діяльності призводить до орієнтації на мистецькі зразки за певними штампами. Лише за умови індивідуалізації реакцій та смакових переваг формується особистісне “Я” та професійний імідж, зокрема. Це може стати предметом подальшого наукового пошуку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования / Е. В. Бондаревская. – Ростов-на-Дону: Изд-во РГПУ, 2000. – 352с.
2. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії: навч. посіб. [для вчителів, аспірантів, студ. серед. та вищих навч. закл.] / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – К.: Укр.-фінс. ін-т менедж. і бізнесу, 1997. – 302с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Коновець С. В. Творчий розвиток сучасної учнівської молоді / С. В. Коновець // Імідж сучасного педагога. – 2006. – №5-6 (64-65). – С. 27-29.
5. Литвинова Н. І. Розвиток творчої особистості майбутнього фахівця художнього профілю / Н. І. Литвинова // Імідж сучасного педагога. – 2006. – №5-6 (64-65). – С. 55-57.
6. Мистецтво у розвитку особистості: [монографія / за ред. Н. Г. Ничкало]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
7. Моляко В. О. Психологическая система тренинга конструктивного мышления / В. О. Моляко // Вопросы психологии. – 2000. – №5. – С. 136-141.
8. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія / В. Ф. Орлов; за заг. ред. І.А. Зязюна. – К.: Наук. думка, 2003. – 262 с.
9. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
10. Падалка Г. М. Художнє пізнання як взаємодія сприймання, оцінювання і творення [Текст] / Г. М. Падалка // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 3-9.
11. Рудницька О. П. Основи викладання мистецьких дисциплін: Навч. посіб. / Оксана Рудницька. – К.: Експрес, 1998. – 183 с.
12. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: [навч. посібник] / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

Дзядевич Ю.В.

ТВОРЧЕСКАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ЛИЧНОСТИ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ДИСЦИПЛИН

Статья посвящена исследованию вопроса творческой направленности личности как фактора формирования имиджа у будущих учителей художественных дисциплин.

Ключевые слова: художественное образование, “Я-концепция”, рефлексия, творчество, творческая личность, креативность.

Dzyadevich J.V.

CREATIVE DIRECTION OF THE PERSON AS A FACTOR OF IMAGE OF THE FUTURE SPECIALISTS OF ARTISTIC DISCIPLINES

The article deals with the issue of creative orientation of the person as a factor in forming the image of the future teachers of artistic disciplines.

Key words: art education, self-concept, reflection, creativity, creative person, creativity.